

Námitkové postavení směnečných dlužníků

Josef Kotásek

Námitkové postavení směnečných dlužníků

Stále aktuální

- reakce na nešvary v oblasti spotřebitelských úvěrů
- postavení směnečného rukojmí
- námitkové postavení avaláta z donucení

Osnova přednášky

- Námitkové postavení směnečného dlužníka
- Limitace rizik prostředky směnečného práva
- Zvláštní námitkové postavení směnečných rukojmí a dlužníků z blankosměnky

Charakter směnky

- Abstraktnost směnky
- Hmotněprávní a procesněprávní zvýhodnění směnečného věřitele
- Meze abstraktnosti u kauzálně propojených stran, efekty indosace

Měna: Částka

Místo a datum vystavení (měsíc slovy)

Za tuto směnku zaplatím

na řád (kores)

Číslo slovy

Spisovnost v (místo placení) u (domci)

Jméno (název, razítko), adresa a podpis(y) výstavce

SIIVY 30 921 0 1108

Směnka a smluvní vztahy

- Směnka jako platidlo - placení směnkou PRO SOLUTO
- Směnka jako nástroj placení – placení prostřednictvím směnky (dříve § 334 ObchZ, nyní § 1909 OZ) PRO SOLVENDO
- Směnka jako nástroj zajištění a utvrzení
- Směnka jako sankce

Námitky proti směnečné pohledávce

- Pro vymezení okruhu kauzálních námitek, jež může dlužník použít na svou obranu proti povinnosti zaplatit zajišťovací směnku, je zásadně určující ujednání účastníků směnečného vztahu vymezující funkční vztah směnky ke kauzálnímu poměru, tj. obsah uzavřené směnečné smlouvy. Jinak řečeno, to, jaké kauzální námitky bude moci dlužník proti uplatněnému směnečnému nároku ze zajišťovací směnky v konkrétní věci použít, není závislé na obsahu samotné směnky (resp. na způsobu, jakým byly jednotlivé doložky na směnku vyznačeny), ale na podmínkách, jež byly ve směnečné smlouvě dohodnuty pro uplatnění zajišťovací směnky vůči dlužníku.

podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 81/2014, ze dne 30. 6. 2016

Dopady na postavení směnečného dlužníka

- Nemožnost uplatnění námitek z vlastních vztahů
- Hrozící zneužití (zajišťovací či utvrzovací) směnky
- Zvláštní rizika: blankosměnky, rukojemství

Paliativum čl. I § 17 SŠZ?

„Kdo je žalován ze směnky, nemůže činit majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům, ledaže majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka“.

Podrubopis

Zachování námitek bez ohledu na osobu nabyvatele

Čl. I § 20 SŠZ

(1) Indosament po splatnosti směnky má stejné účinky jako indosament před splatností. Byla-li však směnka indosována teprve po protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k protestu, má indosament jen účinky **obyčejného postupu**.

(2) Dokud není prokázán opak, má se za to, že nedatovaný indosament byl na směnku napsán před uplynutím lhůty k protestu.

Podrubopis - nespolehlivý zachránce

- Derivativní účinky převodu po uplynutí stanovených lhůt
- Obtíže s vyvratitelnou domněnkou o času převodu

Rektasměnky I

Formální otázky:

- Znění rektadoložky
- Umístění rektadoložky

Podpis příjemce	dne	20		hal
	<small>Místo a datum vystavení (měsíc slovy)</small>			
	Za tuto směnku zaplatíte dne		20	
	<small>na řad:</small>		<small>Měsíc slovy</small>	
	<small>komu</small>			
	Kč			hal
	<small>Směnečník:</small>		<small>Číslo slovy</small>	
	<small>Splatno v:</small>			
	<small>u:</small>		<small>Místo placení</small>	
	<small>Domicil</small>		<small>Jméno, adresa a podpis výstavce</small>	

Rektasměnky II

Čl. I § 11 SŠZ

(1) Každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, lze převést indosamentem (rubopisem).

(2) Pojal-li výstavce do směnky slova "nikoli na řad" nebo jinou doložku stejného významu, lze převést směnku jen ve formě a s účinky obyčejného postupu (cesse).

§ 529 ObčZ

(1) Námitky proti pohledávce, které dlužník mohl uplatnit v době postoupení, zůstávají mu zachovány i po postoupení pohledávky.

Trvající obtíže u rektasměnek

1. Primární vyloučení směnečných námitek
2. Rukojemství
3. Procesní rizika

Dlužníci u blankosměnek

Čl. I § 10 SŠZ

Nebyla-li směnka, která byla při vydání neúplná, vyplněna tak, jak bylo ujednáno, nemůže se namítat majiteli směnky, že tato ujednání nebyla dodržena, **ledaže** majitel nabyl směnky ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí.

Klíč otevírající námitky dlužníka

Čl. I § 10 SŠZ v. čl. I § 17 SŠZ

informační doložky ve směnce a jejich význam u blankosměnky

Legitimace k námitce protismluvnického vyplnění

VS v Praze, sp. zn. Cmo 552/2003

„...není dost dobře myslitelné, aby reprezentant obchodní společnosti, která má vedle společnosti i sám za sebe směnku podepsat, souhlasil s tím, že ve vztahu k němu nebude mít směnka stejný smysl jako proti společnosti včetně možnosti stejných námitek, jež by příslušely výstavci směnky, a že by dokonce blankosměnka mohla být vůči němu vyplněna za odlišných okolností a odlišným způsobem, než vůči dlužníku z úvěru a výstavci v jedné osobě.

Námitky spotřebitele proti směnce v nálezech ÚS

- Nálezy ze dne 18. července 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10 a ze dne 19. června 2014, sp. zn. III. ÚS 980/13
- Závěry: V případě spotřebitelů nelze odhlížet od jejich specifických zájmů a postavení a je nutno respektovat, že zákaz zneužití práva (ve vztahu k poškození spotřebitele) je silnější, než dovolení (obsažené v ustanovení čl. I. § 17 směnečného zákona upravující jen omezenou možnost uplatňovat proti povinnosti zaplatit směnku kauzální námitky v případě indosované směnky) dané právem.
- Nález ÚS ze dne 7. září 2010, sp. zn. Pl. ÚS 34/09, ke kterým se Nejvyšší soud přihlásil např. v rozsudku ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 Cdo 2463/2009: je povinností obecných soudů udělat vše pro spravedlivé řešení z hlediska vyvážené ochrany základních práv dotčených osob s tím, že při střetu dvou základních práv musí obecné soudy nejprve rozpoznat, která základní práva jednotlivých účastníků sporu jsou ve hře, poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce, a není-li to možné, dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti.

Námitky spotřebitele proti směnečné pohledávce u NS

Zajišťuje-li indosovaná směnka pohledávku remitenta za výstavcem směnky vlastní ze spotřebitelské smlouvy, náleží výstavci námitky vůči nabyvateli směnky zakládající se na jeho vztazích k remitentovi bez zřetele k tomu, zda nový majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka (čl. I. § 17 směnečného zákona).

podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo
1155/2014, ze dne 17. 12. 2015

Směnečné rukojemství III

Aval může uplatnit pouze ty námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k majiteli směnky, nikoliv ale na vztazích avaláta k majiteli směnky. Nemůže tedy bez dalšího namítat cokoliv z kauzálních vztahů avaláta k věřiteli.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. července 1998, sp. zn. 9 Cmo 3//98, publikováno in Obchodní právo č. 7/1998, s. 28

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. února 1999, sp. zn. Rc 32 Cdo 512/98, publikováno in Soudní judikatura, 1999, č. 8, s. 317.

Více k postavení rukojmích zvláštní prezentace v Isu
na toto téma